

Odesszában jártunk

Amatőr kórusok életében egy külföldi koncertkörút mindig nagy esemény. Mi is már hónapok óta készülünk rá lélekben, hogy majd Odesszába utazunk. Persze, az előző évek tapasztalatai alapján kissé óvatossá vártunk április 12-ét. Most azonban, hála szorgos ügyintézőinknek, minden akadály elhárult, s a jelzett napon valóban vonatra szálltunk.

Már az indulás pillanatában kellemetlen meglepetés ért bennünket: zongoristánk, *Raffa Eva* végül is nem jöhetett velünk, s ez bizony a tervezett koncertanyag jelentős beszűküléséhez vezetett volna, ha nem siet segítségünkre Odesszában egy kedves korrepetitornő, *Natalia*, az ottani egyetemi ének-zongoristája, aki rövid idő alatt megtanulta a zongorakíséretet zenei anyagát.

A vonatút különösebb zökkenő nélkül zajlott le, még az egy-napos *Lviv-i* vesztéglés is elviselhető volt, mert az MSZBT által

bákkal, az operaház épületével, az egyetemen stb. Hajókirándulásra is vittek bennünket, és volt alkalmunk megismerkedni a helyi kórusokkal is.

Első koncertünk az egyetem egyik vegyeskarával történt. Míg ők főleg zongorakíséretes számaikból adtak ízelítőt, mi az a-cappella anyagunkból (*Lassus, Dowland, Hassler*) énekeltünk. A harmóniai tisztaság megszólaltatását az odesszai kórus vezetője — a docens — koncertünk végén külön méltatta.

A következő szereplés szintén közös koncert volt, de most a konzervatórium kórusával. Általuk a mai szovjet kórusmuzsikába nyerhettünk betekintést. Résztartó énekeltek *Mozart „Requiem”*-jéből is. Válaszul mi magyar szerzők műveit (*Kodály, Liszt, Bárdos*) adtuk elő, s befejezés-ként *Szveszmykiv „Csengettyű”* című népdalfeldolgozásával kedveskedtünk hallgatónknak.

A fogadás pillanatai

Fotó: Benyhe János

erre a napra rendelkezésünkre bocsátott buszt, idegenvezetőt, és velünk volt a helyi főiskola három magyar hallgatója, akik szívesen kalauzoltak minket a hajdani *Lemberg* városában. Ezenkívül kaptunk egy kiadós (és finom) ebédet is.

A fogadtatás Odesszában a maga nemében páratlan volt: a vonatához kijött élénk az egyik rektorhelyettes, jó néhány egyetemi hallgató és Szerjósza, ügyeink odesszai intézője. Mindegyikünk kapott egy szál tulipánt, és még ott az állomáson pezsgőt is bontottak tiszteletünkre.

Az egyetem kollégiumaiban kaptunk szállást. Epp furdásnap volt, így letusolhattunk (ezután kérésünkre mindennap nyitva volt a zuhany), s jó hangulatban mentünk a rektori fogadásra, ahol meleg szavakkal üdvözöltek bennünket megérkezésünk alkalmából.

A következő napokban vendéglátónk mindig dús programot állítottak össze a számunkra. Megismerkedtünk a város sok nevezettségével: a *Patyomkin-lépcsővel* és a *kikötővel*, a *katakomb*

szobával, az *Uj- és Legújabbkori Magyar Történelem Tanszéke* április 16-án szervezett. A kezdeményezést több éves oktatói tapasztalat, a marxizmus oktatásának újabb felülvizsgálata, a történelem szak leendő programjai és többféle hallgatói elvárás tette igen időszerűvé.

Az előzetes szervezést nem nehezítették vélt vagy valódi presztizsviták. A Marxizmus Szakcsoport Tudományos Szocializmus Tanszékének — elsősorban a bölcsészettudományi karon oktató — munkatársai és a történelem kollégák könnyen találtak érdemi, vitát érő kérdésköröket, megközelítési pontokat.

Dr. Rácz János tanszékvezető egyetemi tanár bevezetője főleg a *tervezett program* megvitatásáról szólt. Ismertette azt az elképzelést, amely a történelem szakos hallgatók tudományos szocializmus tematikáját és a magyar munkásmozgalom tárgyát tartalmát több ponton módosítja. Ennek lényege, hogy a történelem szakos hallgató a marxizmus-leninizmus adott tárgyai keretében elsősorban a marxizmus alapkategóriáival, a napjaink aktuális és vitatott kérdéseivel ismerkedjen meg. Az alapvető irodalmat nyilván a klasszikus irodalom (*Marx, Engels, Lenin* stb.) jelenti, ez azonban nem zárja ki más feldolgozásokat, elemzéseket megvitatásait sem.

Az alaptantárgyak oktatása mellett a Tudományos Szocializmus Tanszék továbbra is hirdet speciális kollégiumokat. Erdemes lenne ezen ajánlatok egy részét külön a történelem szakosok számára hirdetni.

Dr. Serfőző Lajos, tanszékvezető egyetemi tanár vitaindítójában helyeselte az érdemi munkamegosztást — és a programok szervezés illeszkedését emelte ki. Ezt követően, főleg az ún. korláts-történet oktatás nehézségeiről szólt. A problémák között szó esett az igényes és jól használható kézikönyvekről, a tanári felkészültségről, a hallgatói érdeklődésről, a divatos és vitatott

Dr. Vég Józsefet mindenki szerette. Tekintetéből a türelmet, arcáról a mosolyt, az egész lényéből sugárzó kedvességet, megértést és jóindulatot talán még a szívét marokba szorító utolsó görcs sem törölkötte le; tanítványaira, kollégáira most már örökre ez a szemüveg át is melegen csillogó félig bocsánatkérő tekintet néz.

Még negyvenhárom éves sem volt, 1939. július 26-án született Pécsen. Szülei nyomdászok voltak. Érettségi után került Szegedre, 1962-ben magyar-történelem szakos, majd 1969-ben latin szakos oklevelet szerzett a József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán.

Tanári pályáját Tiszaföldváron kezdte a Hajnóczy József gimnáziumban, majd 2 év elteltével volt professzora mint legtehetségesebb tanítványát, visszahívták az egyetemre tanársegédnek, ahol hamarosan adjunktus lett. 1974-ben a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola új munkakört ajánlott fel neki, így az ottani Magyar Nyelvtan Tanszék irányítását vette át docensi minőségben. Munkatársai azonnal elfogadták, hiszen minden értéket megbecsült, érzékeny volt minden emberi problémára, mindenkin készséggel segített. A gondjaitól hozzá fordult megnyugtatta, derűjét és nyugalomát környezetével megosztotta. Hallgatóit tisztelte, kérésükre alkalmazkodott, munkáit bajtársával: ahogy mondta, párttagsága kötelezte. Valóban: 18 éve párttag, 16 éve munkács, 3. éve alapszervezeti párttitkár. Nemcsak közvetlen munkatársai, hanem mások is megszerették, mindazok, akikkel valamilyen kapcsolatba került.

Nemcsak kiváló oktatót és megértő vezetőt, értékes közéleti személyiséget veszítettünk el benne, korai halála a magyar nyelv-tudományban is számottevő veszteség. Hiába várja tőle az Akadémia a kandidátusi téma, a magyar próza ritmusának végleges kidolgozását. Csak tanulmányait olvashatjuk az országon és a helyi tudományos kiadványokban. A stilisztika, a nyelvtörténet, a nyelvjáráskutatás és a nyelvnyelvés vitái nélkülözhetetlenek. A nyelvészkongresszusok és konferenciák előadói között nem olvashatjuk többé a nevét.

Az országosan ismert szakember, a higgadt, tapasztalt vezető, a népszerű tanár, a szilárd eszmeiség elvtárs, a kedvenc kolléga nincs többé. Ezután ő bennünk él csupán. BÉKESI IMRE

Hová — hogyan?

Erdeklődéssel olvastam a Szegedi Egyetem április 23-i számában az Egyetem, Ifjúság, KISZ című vitaanyaggal kapcsolatban megjelent két cikket. Hatásukra egyrészt elolvastam a vitaanyagot — így most azok közé tartozom, akik vették ehhez a fáradságot —, másrészt elhatároztam, én is vállalkozom a nyilvános gondolkodásra, problémáink megfogalmazására. Teszem ezt annak reményében, hogy segítem a KISZ szervezetünkkel foglalkozó vita, a közös útkeresés kibontakozását, vagy akár a probléma további bonnyolítását, mélyítését.

„A felsőoktatási KISZ-szervezetek nem tudtak olyan célokat nyújtani, amelyek valós cselekvési lehetőséget adtak volna a fiataloknak” — olvashatjuk Márton János fejtegetésében. Ezt is, és azt is elfogadom, hogy a Harsás lecsapolása a zászlóbontó nemzedéknek lelkesítő, egyesítő célja, feladata volt. Ott és akkor a fiatalok tudták, hogy rájuk van szükség, hogy ezt (csak) ők tudják véghezvinni. Munkájuk eredménye látható fényes bizonyítéka volt elkötelezettségükre, politikai állásfoglalásukra.

Felsőoktatási KISZ-szervezeteink számára vajon milyen lelkesítő célt tudnánk megfogalmazni? A szakmapolitikai, szakmail-tanulmányi munkát, ami „a szocialista értelmiség képzésében való részvétel legfontosabb területe”? De hiszen ez egyéni képességek szerinti lelkiismereti kérdés, s az nyilván nem igaz, hogy csak KISZ-tag lehet jó tanuló. (Azonban legalább ő legyen az!) Jó tanuló bárki lehet, aki jól tanul, jelen esetben ennek le-mérhetőse a vizsgákon való sikeres szereplés. S elfogadhatjuk-e célnak abban a képzésben való minél jobb részvételt, amelyet éppen ezekben az években annyira szakmai és egyéb fórumon bírálnak megkérdőjeleznek, és amely alapos korszerűsítése, reméljük, még nem késő? Önálló célként bizonyára nem fogadhatjuk el. Nézzünk más után! A felsőoktatási intézményekben folyó hallgatói tudományos kutatómunka a tanár és diák közötti interperszonális kapcsolatot, a kutató személyiség alakítója. Tehát nem közösség, inkább személyiségformáló erő. A szervezet lelkesítő lényegét tehát nem a felsoroltak adják.

De itt vannak az építőtáborok, a FIN, a társadalmi munka stb.! Csak hogy ezek akciók, jó esetben szervezett akciók. Több akció még nem szervezet. Ilyen akciók szervezése sem lehet a KISZ önálló, egyedi célja, mert ehhez elég egy-egy szervező bizottság. Ahhoz pedig, hogy legyen kit szervezni, fényűzés lenne fenntartani egy egész szervezetet.

Közös érdekünk, hogy találjunk a felsőoktatási KISZ-szervezetek (esetleg egyedi) struktúrájukhoz olyan (esetleg egyedi) funkciókat, amellyel tudnak azonosulni a fiatalok, amely lelkesíti őket, amelyből azt szűrik le,

hogyan érdemes ezt csinálni érdemes KISZ-tagnak lenni. Igen ám, de ez nem jön létre magától. Akár a Kongresszus is határozatba foglalhatja: „Figyeljétek! Nektek ilyen és ilyen struktúrákat, jöttek ez érdekeljen, ez és az a funkciókat, ezt és így csináljátok stb.” Így nyilván nem lesz az egészből semmi. Az adott felsőoktatási KISZ-bizottságnak egyenrangú partnernek kell elemeznie a problémát. Mindenek előtt azt a ténnyt kell mérlegelniük, hogy pusztán egymás mellé helyezett emberekből tanulmányi csoport hamar, közösség talán soha nem lesz. Az pedig nem kétséges, hogy sok jó, életképes, alkotó-gondolkodó közösségre van szükség. Ezt tudni kell, nem az alulról jövő kezdeményezésre várni. A tagság és a KISZ-bizottság között azonban az elemzés során ellentét is létrejöhet. A bizottságot a tagság, a küldöttgyűlés egésze legalábbis a többség választja meg. A bizottság pedig hosszú ideig, jó akarja ellátni feladatát. Számos terve van, számos a tagság által felvetett problémát feladatot kell megoldania. Ezeknek elsődleges feltétele, illetve — s ez az egyik fő baj! — sajátos elsődleges célja lesz, hogy újra válasszák, lehetőleg azonos felállásban, a lehető legkisebb személyi változással. Ezt bonyolítja az egyes emberekben esetleg megbúvó karriervágy, funkcióhalmozás stb. Ime egy kisebb ördögi kör! Az érdemi viták helyett így keletkezhetnek a régi KISZ-bizottságot (és nyilván munkáját is) védő álláspontok, és az ezt bíráló, jószándékkal javítani akaró (sokak által kerékkötőnek becézett) álláspontok. Előremutató elemzés helyett így jöhet létre görcsös adok-kapok.

Maradnak tehát az alapszervezetek. Vajon tudnak-e a tanulmányi csoport KISZ-tagjai saját számukra a kötelező tanulmányi munkán, az egyes személyiségeket szakmailag fejlesztő tudományos munkán felül igazán lelkesítő közösségfejlesztő mozgalmi célt találni? Ha igen, akkor ők maradjanak a KISZ-tagok, s a többi adja le a tagknyvet — mondja a szervezetben belüli „radikális bal”. Félő, hogy akkor túl kevesen maradnának, pedig ez egy tömegszervezet. Ha nem, akkor bizonyára életképtelen az alapszervezet: az adott összetételben. De mi van akkor, ha nem egy vagy több tanulmányi csoport KISZ-tagjai alkotnak egy-egy alapszervezetet? Hordozhat-e lelkesítő, mozgósító, értelmesebb célt e sajátos átmeneti állapotban: a főiskolai években?

Véleményem szerint hordozhat. És ekkor a KISZ-szervezet nem (csak) azért lenne fontos, mert a mai magyar fiatalság tömeges érdekvédelmének egyetlen lehetséges formája, hanem azért, mert az ottlétemre nekem saját magam miatt van, lenne szükségem, esetleg ott (is) jól érezném magam, nem csak azon kívül.

BAGÓ JÓZSEF

Az új- és legújabbkori történelem oktatásának elvi és módszertani kérdései

A címben jelzett témakör szerepelt azon a tanszékközi tanácskozáson, amelyet a JATE Tudományos Szocializmus Tanszéke és az Új- és Legújabbkori Magyar Történelem Tanszéke április 16-án szervezett. A kezdeményezést több éves oktatói tapasztalat, a marxizmus oktatásának újabb felülvizsgálata, a történelem szak leendő programjai és többféle hallgatói elvárás tette igen időszerűvé.

Az előzetes szervezést nem nehezítették vélt vagy valódi presztizsviták. A Marxizmus Szakcsoport Tudományos Szocializmus Tanszékének — elsősorban a bölcsészettudományi karon oktató — munkatársai és a történelem kollégák könnyen találtak érdemi, vitát érő kérdésköröket, megközelítési pontokat.

Dr. Rácz János tanszékvezető egyetemi tanár bevezetője főleg a *tervezett program* megvitatásáról szólt. Ismertette azt az elképzelést, amely a történelem szakos hallgatók tudományos szocializmus tematikáját és a magyar munkásmozgalom tárgyát tartalmát több ponton módosítja. Ennek lényege, hogy a történelem szakos hallgató a marxizmus-leninizmus adott tárgyai keretében elsősorban a marxizmus alapkategóriáival, a napjaink aktuális és vitatott kérdéseivel ismerkedjen meg. Az alapvető irodalmat nyilván a klasszikus irodalom (*Marx, Engels, Lenin* stb.) jelenti, ez azonban nem zárja ki más feldolgozásokat, elemzéseket megvitatásait sem.

Az alaptantárgyak oktatása mellett a Tudományos Szocializmus Tanszék továbbra is hirdet speciális kollégiumokat. Erdemes lenne ezen ajánlatok egy részét külön a történelem szakosok számára hirdetni.

Dr. Serfőző Lajos, tanszékvezető egyetemi tanár vitaindítójában helyeselte az érdemi munkamegosztást — és a programok szervezés illeszkedését emelte ki. Ezt követően, főleg az ún. korláts-történet oktatás nehézségeiről szólt. A problémák között szó esett az igényes és jól használható kézikönyvekről, a tanári felkészültségről, a hallgatói érdeklődésről, a divatos és vitatott

témakörökről, mint pl. a munkásmozgalom és a nemzet viszonya, a forradalmi út szükségessége, lehetőségei, a nemzetközi munkásmozgalom hatása, segítése, a népfrontpolitika az 1950-es évek, a létező szocializmus bírálat, a demokrácia kérdései stb.

A bevezető vitaindító után több órányi tartalmi vita bontakozott ki. Ennek lényege — a továbbiakban minden hozzászóló nevének említése nélkül — így összegezhető: a tanácskozás oktató és hallgató résztvevői egyetértettek abban, hogy történelem-oktatásunk (különösen az új- és legújabbkori tematikában!) korszerűsítése indokolt. Az új módszer szükséges. A felmerülő el-letmondások feloldásához a hallgatók nem kapnak elegendő segítséget. Ezért lehetséges, hogy a hallgatói magatartás, aki „jóbból olvas és csak balra kritikus”. El kell érniük, hogy a marxista történelemoktatás defenzív volta megszűnjön, érdemi magyarázatokat, valós válaszokat kell adni, ha szükséges, órán kívül is. A viták során nem indokolt tabuk sora is nehezíti pedig a történe-

lemoktatásban (főleg a felsőoktatásban) nincsenek „titkok”. E szemlélet kialakításában a komolyabb rész az oktatói megújulásra, a tanári magatartásra és részvételre vár. Ugyanakkor a hallgatók részéről is valós aktivitást, széles irodalmi ismereteket és politikai magatartást feltételez.

El kell érniük, hogy a két tanszék (s egyáltalán a marxista kötelező tantárgyak és a szak-tanszék) közötti munkamegosztás lényege ne az „elvárt”, kötelezően előírt és a lehetséges szakmai közötti húzódn. Hiszen a vitára nem az kényszerít előbb, ha egy témakört kétszer tanítunk jól, hanem, ha az oktatás nem vonzó, ha nem ösztönöz gondolkodásra, vitára, hanem csak jól-rosszul megtanulható „sémákat” ad és kér számon.

Elvárásaként hangzott el, hogy az oktatás egésze jobban fogja át a XIX. és a XX. század lényeges történeti pontjait, hogy érdemibb kapcsolódás legyen a nemzetközi munkásmozgalom és a magyar munkásmozgalom oktatásában, hogy kevesebb valós

vagy vélt korlát nehezítse az újabbkori történeti kérdések oktatási és hallgatói kutatását.

Az oktatók és hallgatók egyaránt több szinkront várnak a tervezett és részben már ösztönözhető programoktól, tematikáktól. A hallgatók — az alapkategóriák elsajátítása mellett — több aktuális kérdés vitáját korunk marxizmusának újabb felvetéseit, a leendő értelmiségi fiatal foglalkoztató gondok egy részének megválaszolását is a marxizmus-leninizmus oktatóktól várják. Ez az elvárás bizalmat is feltételez, munkára, együttgondolkodásra is ösztönöz. Nem mindegy, hogyan élünk vele!

A vita összegzése során elhangzottak lényege: az első ilyen jellegű tanszékközi tanácskozás időszerű volt, ami a további teendőkhöz több újabb lehetőséget, együttműködési alapot teremtett. Jó volt érezni a tanszékvezetők készségét, javítani akaró szándékát. Hiányoltuk több meghívott kolléga (főleg az egyetem történeti témák szakértőit) részvételét, s szívesen hallgattuk a meghívott hallgatók többségében okos észrevételeit, figyelemre méltó megjegyzéseit.

Az összegyűjtött feladatok újragondolására, szívesebb s ezáltal talán eredményesebb munkára is ösztönöznek. Ugy véljük, az is az egyetemi oktató-nevelő munka egyik fokmérője.

MICHELLER MAGDOLNA